

Ha valaki olyan előtérrel váltja meg jegyét a pénztárnál, hogy az alig több mint három évtizede teletkezett operában ismét valamiféle modern stílusirányzatot, a műfaj szerkezetének, zenei és színpadi konstrukciójának újabb útkereső darabját fogja megismerni — bizony alaposan téved. Persze megteheti, hiszen előzetes tájékoztatói lehetősége úgyszólván semmi: a magyar nyelven megjelent ismertebb zenetörténeti munkák óvatossá kikerülik az Ero-t.

Akad azonban még meglepetés, amire a színpad ismerete azért némiképp felkészít: már az első percekben kiderül, a *kabátokkal együtt ruhátárba kell adni a vigopera eddig hitt köntösét is*. Igaz, csak részben. Ez a két ajándék ígérkezik első benyomásként a közönség számára mihelyt szétáll a függöny, s a színpadról színes népviseletbe öltözött hegyvidéki emberek derűje áramlik át a széksorokba. Nyoma sincs itt huszadik századnak nevezett muzsikának, az egymást hajszoló, hiányérzetet nyugtatásra halmozó disszonanciának, vagy szeriális hangzásnak. Mintha nyomtalanul és érintetlenül múlt volna az idő, s került ki *Gotovac* zenéje az utóbbi évszázadot. Behízelgő dallamok, egymással ölelkező harmóniak, üde, friss, kristálytisztá népi levegő. Ami pedig a *vigoperát* illeti, bár ize nem ismeretlen, mégis csak költségtartalmát meg a *Mitya*-, *Szima*- és *Marko*-szerű figurákat operai miliőben. Itt valóban reálisnak tűnik az a bizonyos évszázad, ami éppen eltelt a Figaro-hősök színpadra lépése óta.

Olyasfajta legény ez a *Mitya*, mint a cseh *Jaromir Weinberger* operájában *Svanda*, a dudás, aki szakmájához illően pokolban, kártyapartin nyeri vissza fiatal araja hűségét. De ő máshonnan érkezik a színre. Kukoricagöré tetejéről potyban alá a *Marko* gazda szérűskertjében vidáman élcelődő, nevetgélő lányok közé. Pontosan *Djula* lábait elé, akit előre kinezett magának, s akit társai éppen egy mesébéli, sose volt, egyből pottyant völgyénnel ugratnak. Nosza, több se kell *Mityának*, hát ő lesz az a bizonyos mennybéli vőlegény. Ero, aki azért jött vissza a földre, mert úgymond: „tréfa, móka, csók és kacagás, vágó nézős, méla susogás mindez tilos szigorúan ott, a mennyben fönn”. Magyarán szólva: élettársat keres, s nem kell messzire mennie. *Djula* csodálkozó, rajta tévedt kíváncsi tekintetéből már tisztán kiolvashatja a biztatást.

tetéből már tisztán kiolvashatja a biztatást.

Igy indul az opera, mindjárt nagyszerű csattanóval, izes népi humorral fűszerezett sztorival. S a játékos feszültség később sem szűnik. A közönség együtt kacag Ero-val a lóvá tett gazdasszonyon, aki pénzeszacskót küld megboldogult első ferjeurának, a rászédett gazdán, aki Ero-t üldözve éppen tőle, a lisztes képmolnárlégénynek öltözött *Mityától* kér útbaigazítást, vagy az együgyű molnár remekbeszabott figuráján, aki majdnem *Marko* vétkes tévedésének áldozata lett. És mint népmesékben szokás, a végén minden jóra fordul: az aranydukátok visszakerülnek *Domához*, *Marko* gazda megbékél a fiatalokkal, és most már ő ajándékozza nekik a pénzeszacskót. A mihaszna Ero pedig jól nevelt kérőhöz illően szépen bemutatkozik, elmondja édesanyja jótanácsát, egyszersmind rejtélyes mennybéli küldetésének megfajtását is: „Egy leánynak, ha nyújtód a kezzed, tudd meg előbb: igaz-e, hogy szeret. O ne sejtse, hogy mi sorból jöttél, s te panaszkodj, hogy milyen rég en ettél. De az is jó, ha csavargót játszol, sőt azt, hogy nem vagy, csak egy disznópásztor... Ha a szíved így is neked adja, hát legyen ő a gyereked anyja”. Ugyan kinek jut eszébe a hordón kinyilatkoztatást éneklő jó módú parasztlégyent hallgatva, hogy valahol *Lohengrin* ő, a titokzatos Grál-lovag, vagy a rejtélyes *Bolygó hollandi*, másból szegényes padlásszobában bemutatkozó bohó költő, *Rodolphe*, vagy nevének titkával a császárlány kezét elnyert vakmerő idegen, *Kalaf*. Csak éppen más a környezet, más a meghatározottság, más az ihletés és természetesen más a muzika.

Csak egy, ami közös, az élmény. Mi értjük, nem kisebb profétáktól tanultuk, mint *Bartók* Béla és *Kodály* Zoltán, hogy a népzene örök és tiszta forrásaiból miként nyílik út a színházba, koncertterembe, pódiumra. S az ő kezüket szorítjuk a finálé szédületes ámulatában, háborzongató sodrásában, ahogy a felszakadó öröm vásárterén csodálatos táncot jár a nép, a plebejus rezszenánszot, víg-tavaszt, bútemető örömtáncot, édesen felejtő nászűnőpet. A szláv kőlé, ez ugyanaz a tüzesen gyönyörködött, lenyűgözött fenséges tobzódás, mit *Zorba tánca*, a lengyel mazuika, vagy a magyar csárdás. Az operának ilyen betetőzése biztosított rá, jónéhányvun-

(Siflis József felv.)

Együtt a négy főszereplő *Gotovac*: Ero, a mennybéli vőlegény című operájának III. felvonásában. — Balról jobbra: *Berdál Valéria* (*Djula*), *Sinkó György* (*Marko*), *Réti Csaba* (*Ero*), *Ivánka Irén* (*Domá*)

kat visszacsalogat majd az Ero a színházba.

Jakov Golovac ma is élő jugoszláv zeneszerző tulajdonképpen ezzel a művel keltett feltűnést: az opera zárójelenetében iktatott *Szimfonikus-kóroval*. Magát az Ero-t is szerzte a világon nagy sikerrel juttassák, s kiemelkedő jelentőségű a szegedi színház érdeme, hogy hazánkban először másor-t tűzött jugoszláv operát. *Gotovac* egyébként otthonos szerző a népies hangvételű színházban, az Ero-t megelőzően már két ilyen darabot komponált: *Gundulic* páztorjátékának, a *Dubravka* kan muzsikáját és *Morana* című romantikus népopera-ját. A libretto írója, *Milan Begovic* nem ismeretlen a magyar közönség előtt, *Ki a harmadik?* című színművét a harmincas években Budapest a Nemzeti Színházban játszották, mégis a felfedezés erejével hatott üde, fordulatos meseszövege, tiszta népies akcentusának poézise. Kitűnő a magyar fordítás is. *Dalos László* munkája.

Az előadás dirigense, *Vasszy Viktor* szintén bemutatott csinált. Kristálytisztá logikával, a népzene szuggeszciójába vetett mély hittel, meggyőződéssel bontotta ki a mű szépségeit, tüzes dinamikáját, ábrándos melankóliáját, tiszta érzéseit. *Versényi Ida* rendezése ebből a szempontból bizonyult hálás partnernek. A szereposztás valóban letálatlat, *Réti Csaba* (*Ero*) eddig nem ismert erőnyeit felvonultatva szinte bejárt szótta, beénekelte az egész színpadot. *Berdál Valéria* *Djula*ja a népmeséből való-ságra ébredt, törékeny *Juliska*; *Sinkó György* (*Marko*) bár a töle megszokott kiváló énekesi képességekkel, de — nyilván rendezői hibából is — túlságosan lágyra formálta ezt a mű szerint kemé-

nyebb, kegyetlenebb egyéniségű alakot; *Ivánka Irén* hi-székesen falusi tenyeres-talpas gazdaasszony, *Szabady István* kiszolgált, szakmába vőntült malomlakó.

A kisebb szerepekben *Fűzessy Margit* és *Rosta Mihály* teljesítménye is meggyőző. A kőlé ötletes koreográfiája *Imre Zoltán* dicsé-ri (szólistaként tetszett *Pálfi Lajos*—*Lászlai Adrea* lendületes, biztos mozgása), a szérűskert, malom és vásártér hangulatos látványát kitaró színpadkép pedig *Székely László* díszleteit. A harsány színek izléssel elegyítő jelmezek *Radojevic Radmilla* tervei. Az operában végig nagy szerepet kapott kórus kitűnően helytállt, aminem utolsó sorban a karigazgató *Szalay Miklós* lelkiismeretes munkájának érdeme.

NIKOLÉNYI ISTVÁN

Ann Schein zongoraestje

Ann Schein kimagasló művészetiség. Eleme a virtuozitás, amellyel könnyedén győzi Chopin és Liszt bravúrait, de a XX. század formanyelvét is, Német származású, zenei képzetét Amerikában nyerte, s ma Angliában él. Világot járó zongorista, akinek erőnyei közé tartozik az acélos ritmika, a hangáryalatokban dűskáló billentés és a virtuóz muzsika minden ágában egyformán szuggesztív előadásmód tökélye.

Beethoven *Les Adieux* szonátájával kezdte műsorát. Ez a stílus idegen számára, programzenét próbált adni, s közben annyi szabadsággal kezelte a klasszikus motívumokat, hogy már előre megérezhük a következő Chopin Prelűdök rögtönzesszerű színességét és szenvedélyviharait. A 24 Prelűd egysebbe foglalása és mintaszerű kidolgozása a hangverseny

csúcsteljesítménye volt. Megérdemelt tapsvihár jutalmazta a remekelő művésznőt.

A műsor másik felében megismertette a magyar közönséget az amerikai Peter Mennin öt zongoradarabjával. A neoklasszikus zenében egy alapjában romantikus zeneszerző bontakozik ki, mélyebb mondanivaló nélkül. Az előadás itt és a következő Rachmaninov- és Liszt-számokban még fokozni tudta a hatást a technikai megoldások tűzijátékos fényével. A szünni nem akaráó ünneplést a művésznő három számmal köszönte meg: Chopin *Asz-dur* keringőjével, Moszkovszki egyik etűdjével, s egy alig játszott Chopin-etűddel (a poszt-humusz alkotások közül), amely zenei mélységével méltó befejezése volt a hangversenynek.

Szatmári Géza

Átadták a SZOT művészeti díjait

A SZOT székházában szombaton ünnepélyesen átadták a Szakszervezetek Országos Tanácsának 1967. évi művészeti díjait. Az ünnepségen megjelent Gáspár Sándor, a Politikai Bizottság tagja, a SZOT főtitkára, Aczél György, az MSZMP KB titkára és Orbán László, a művelődésügyi miniszter első helyettese.

A jutalmakat Blaha Béla, a SZOT elnöke nyújtotta át. A SZOT 1967. évi művészeti díját kapták: Soós Zoltán költő, Moldova György író, az Irodalmi Színpad együttese, Szendrő Ferenc, az Irodalmi Színpad igazgatója, Berei Katalin színművész, Szatmári Antal, Pálkás József és Révész László — a Fáklyavivők című hangfelmérésorozat szerkesztői munkaközössége, Katona Ágnes zongoraművész, Antal Imre zongoraművész, Kollányi Ágoston fimrendező, Kocsis András szobrászművész és Balogh Jenő festőművész.

Kongresszusi útlevelem

A KISZ Központi Bizottságának felhívása

Az ifjúkommunisták legjobbjai a KISZ különvontával utazhatnak a Szovjetunióba. A Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottsága meghirdette a Kongresszusi útlevelemmel a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójának ünnepségeire! akcióját és felhívással fordult a fiatalokhoz. Ebben egyebek között hangsúlyozta:

A KISZ VII. kongresszusának előkészületeit kapcsoljuk össze a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójának méltó előkészítésével. Tetteinkkel bizonyítsuk, hogy vállaljuk a lenini örökséget.

Felhívunk minden KISZ-tagot, hogy tanulmányozza és ismeresse a Szovjetunió korszakalkotó politikai, gazdasági, társadalmi, tudomá-

nyos és technikai eredményeit; vegyen részt az 50. évforduló tiszteletére kibontakozott munkaversenyben, önként vállalt társadalmi munkával segítse szocialista céljaink megvalósítását; a proletárszolidaritás jegyében ünnepelje meg május 1-ét, valamint május 9-ét, a fasiszta Németország fölött aratott győzelem napját és szeptember 29-ét a fegyveres erők napját; a vadöljük az imperializmust — akció keretében vállaljon részt az Egyesült Államok vietnami agressziója, a gyarmatosító és neofasiszta törekvések leplezésében, a szolidaritás érzésének elmélyítésében; a KISZ VII. kongresszusával összefüggő politikai, kulturális és sporttevékenységével fejjeze ki ifjúságunk hazafiságát és internacionalista meggyőződését; ünnepelje meg méltóképpen a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulóját.

A KISZ KB Intéző Bizottságának az akcióval kapcsolatos határozata arra szólította a KISZ-bizottságokat és alapszervezeteket, hogy színes, változatos programmal készítsék elő a KISZ VII. kongresszusát. Ismertetése, népszerűsítése a KISZ szerepét, eredményeit. Június 28-án este 8 órakor, mindenütt az országban gyűjtsanak kongresszusi táborítúzeket. Ezek fényénél kommunista ifjúsági mozgalom történetének epizódjait elevenítsék fel.

A KISZ Központi Bizottsága 40 ezer kongresszusi útleveletutalványt bocsát ki, amelyet azok a fiatalok nyerhetnek el, akik a következő hetekben, hónapokban nemes tettekkel, segítőkészségükkel bizonyítják, hogy méltók az ifjúkommunista címre. A kongresszusi útlevelek tulajdonosai közül sorsolással választják majd ki azt a 300 KISZ-istát, aki a KISZ különvontával utazhat a Szovjetunióba.

Munkatársunk beszélgetése Manolisz Glezosszal

Szívre emelt kézzel

Négy évvel ezelőtt találkoztam és beszélgettem Manolisz Glezosszal. Amíg vártunk, egy folyóirat képeit nézegettem: férj és feleség, a férfi vállán kisgyermek. Sok ilyen fotót láttam már felvonulásokról, családi kirándulásokról, de ezt sokáig néztem, jól magamba akartam vétni a férfi vonásait, hogy összehasonlítást tudjak tenni, ha találkozunk...

Néhány perc múlva aztán szemben ültünk egymással az Akropolisz hősével, ő a róla elnevezett brigád tagjaival beszélgetett mindennapi dolgokról: Soós Ferenc-től éppen azt kérdezte, hogyan élnek odahaza, vannak-e gyermekei. En összehasonlítást próbáltam tenni a képen látott arc és a jelen között. Glezossz egykor dűs fekete haja és bajusza öszes volt már. A szeme..., a szeme és a beszéde igen tiszta.

— Az én életem jó része börtönben telt el, így történetem is a börtönélettel kapcsolatosak — kezdte halkán.

Öccsét a németek kivégezték. Ö huszonnyolcszor állt bíróság előtt, tizenegyet és fél évet ült börtönben és háromszor ítélték halálra. Most negyedszer?

Az asztalon cigarettásdobozok heverték. Rágyújtottunk.

— Mi, munkások, fegyvellemmel éltünk és élünk. A nehéz helyzetekben is, s ez egyáltalán nem könnyű. De mondom egy történetet. A börtönben is volt szervezőtűnk. Egy csoportnak én voltam a vezetője. Ez azt is jelentette, hogy a parancsnokságra nekem kellett bejárni az elítéltek ügyében, én mondtam el követeléseinket és tolmácsoltam kívánságainkat... De éppen ezért engem többet is vertek, mint társaimat. S hogy ne maradjak „fizetség” nélkül, úgy döntöttek társaim, hogy minden utamért kaptak három cigarettát.

A börtönben mindenki három cigarettát kapott egy napra. De, hogy eleget legyen, azt darabonként három részre vágták és szipkával szívták, hogy minden darabját élvezhék. Később négy részre osztottak egy cigarettát.

— Így tizenkétszer gyújtottunk rá. En, mivel útjaimért ugyancsak három cigarettát kaptam, néha huszonégyezer.

Öntudatlanul mozdult a kezem a doboz felé, amelyben huszonöt egész cigarettá van.

Az élelemre azonban nagyobb szükségünk volt, mint a cigarettára. Ezért a csoport vezetőse úgy döntött, hogy mindenki csökkentse a napi adagot, s a megakarított összeget élelmet vásárolnak.

Társai megértették a feladatot és ennek megfelelően gyűjtötták rá. A számvetést egy hét múlva végezték el. A folyosón, ahol naponta meghatározott ideig együtt voltak. Sorra jelentették Glezossznak, hogy milyen eredményeket értek el.

— Elém állt egyik társam és mondja, hogy 12-ről tízre sikerült a napi adagot mérsékelni.

— Nekem kilenre — mondta a másik. — Nekem tizenegyre... Nekem nyolcra...

Mindenki elmondta eredményét. De egy öreg harcstársuk, aki a legszenvédélyesebb dőhányos volt, csak nem akart szólni. Felhívózkodott és töprengett. Glezossznak kellett megszólítani:

— Sikerült-e valamennyit...? — kezdte, de szájaiba vágott az öreg.

— En nem értek egyet azzal, amit csináltok, mert az szocialistaellenes.

Kérdőn és mosolyogva figyelték az öreg, hiszen jól ismerték őt, s tudták, hogy valami új „teóriát” talált ki védelmére. Ki is buggyant belőle:

— A szocializmus arra tanít, s a szocializmusban arra kell törekedni, hogy növeljük a teljesítményeket, ne pedig csökkentjük. Ti a fordítottját tűztétek ki feladatul. Jól van ez így?

Mosolyogtunk a történeten. Glezossz is mosolygott. Láttam az arcán, hogy azok a cigarettaszeteletek, és az öreg társuk „teóriája” mentősvár is volt egyben valamennyiük számára, a ki nem mondott gondolatok ellen, a lebegő pallos ellen.

— Husz napig tartott a tárgyalás a katonai bíróság előtt, és négy társammal

együtt halálra ítélték. Ez volt a harmadik halálos ítéletem — kezdte az újabb történetet Glezossz elvtárs.

Görögországban azonban a halálos ítélet végrehajtásával — a törvényes időszakban — három napig várni kell. A három napba viszont nem számít bele a vasárnap és az ünnepnap.

— Engem és társaim pénteken ítélték el. Pontosan éjfélkor hirdették ki az ítéletet, majd a cellákba kísérték bennünket. Napközben találkoztunk a folyosón, s még mondtam is a többieknek, hogy négy napunk van vissza, mivel a vasárnap közbeesik. Amikor így beszélgettünk, egy őt jött a folyosóra, kezében papírlapot tartott. Megállt előttünk és a lapról a nevünket olvasta. Közölte, hogy a börtönparancsnokságra kell mennünk.

Glezossz a homlokát ráncolta, a szeme keményen tekintett maga elé.

— Tapasztalatból tudtuk, hogy mit jelent ez. — A szobában néma a csend. Glezossz szépen, nyugodtan, szinte „érthetően” ejti a görög szavakat. — Levettém a gyűrűmet és odaadtam a társamnak, hogy juttassa el a feleségemnek. Elbűcsűztam a többiektől, egy kis beszédet is tartottam. Aztán ököbe szorított és felémelt kézzel haladtam az ajtó felé. Ezt a jelenetet, ahogyan kifelé mentem, gyorsan felvázolta egy szobrászművész harcstársunk, aki velünk egy cellában lakott.

Glezossz mélyet sóhajtott, körüljártatta tekintetét, kezét összekulcsolta.

— Ahogyan sejtettük, úgy is történt. A titkárságról egyenesen a siralomházba kerültünk. Ez sötétzárka, semmit sem látni